

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. III. De Vana Observatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

quilibet istorum immature, & infelicitate perit: Nec solum falluntur Astrologi in divinandis operationibus liberis, sed sapissime etiam in divinandis inclinationibus naturalibus; Nam Esau, & Jacob gemelli fuerunt, & pene simul nati sunt, diversissimas tamen inclinationes naturales habuerunt.

IX. Notandum etiam ex Physiognomia naturali, seu ex partium corporis dispositione, velle aliquam conjecturam accipere de inclinationibus animi licitum esse; Verbi gratia, ex lineis manuum conjicere ingenium, indolem, inclinationem ad luxuriam, ad maturitatem, &c.; at hinc praedictum futuros eventus liberos, verbi gratia, hominem futurum divitem, pauperem, in patibulo suspendendum, Episcopum, &c., est omnino illicitum. Quare graviter peccat, qui ab Aegyptiis petit bonam, vel sinistram fortunam; cum id naturaliter sciri non possit; si tamen id fiat curiositatis, & risus causa, & sine scandalo, non animo credendi, ut communiter fit, non nisi veniale peccatum erit.

ARTICULUS III.

De Vana Observatione.

- I. In hoc differt Vana observatio a Divinatione, quod illa ordinetur ad aliquid obtinendum; hac vero ad aliquid cognoscendum.
- II. Saepè Vana observantia habetur solum cum tacita demonis invocatione, quamvis fiat protestatio, quod demonis concursus in ea re recusatur.
- III. Ea dividitur in Artem notoriam, in Observationem sanitarum, & Observationem eventuum. In quo haec differat a Divinatione?
- IV. Plura recensentur, quae non raro ponuntur, & tamen sunt superstitiosa.
- V. Quonam pacto possit quis aliquando

in his vanis observationibus a naturali excusari?

VI. Quanam observationes non sunt vanae, nec superstitiosae, sed licitae?

VII. Quid de unguento armario?

VIII. Unde dignosci possit, quod aliqua observatio non sit superstitiosa?

IX. Quid si dubitetur num effectus aliquis sit superstitiosus, an naturalis? Aut si dubitetur num effectus praeternaturalis sit a Deo, an a demone?

I. **V**ana observatio est pariter species superstitionis, sed differt a divinatione, quia haec refertur ad aliquid cognoscendum; illa vero ad aliquid obtinendum mediis inutilibus, & vanis. Quare Vana observantia est superstitio, qua mediis vanis procurantur commoditates, divitiarum, sanitas, benevolentia, & alia huiusmodi. Dicitur etiam Vana observatio, quando ex consideratione alicujus effectus casualis conjicit quis aliquid prosperi, vel adversi eventurum, & inde actiones suas moderatur, ut notat D. Th. quaest. 96. art. 1. Appellatur talis superstitio Vana observatio, vel quia effectum non consequitur; vel si consequitur, illum habet a demone, & sic plus incommodi habet, quam commodi.

II. Universim autem Vana observatio fit, vel cum expressa demonis invocatione, vel etiam cum tacita; ut si quis dicat aliqua verba tanquam habentia vim ad aliquem effectum, verbi gratia, ad movendum anulum, ut quota hora dici sit, cognoscatur, &c. Dicitur id fieri cum pacto demonis tacito, quia verba illa sine opere demonis talem effectum parere non possunt: Idque verum est, etiam si hoc fiat praemissa protestatione, quod nolis ad talem effectum demonem concurrere; Cum enim constet hoc esse superstitiosum, protestatio dicitur esse con-

contraria facto, ut notant Bonac., Valent., Sylvest. Similis superstitio exercetur a lusoribus, quando mutant locum ad vitandam malam fortunam; Sanch. tamen excusat istos a mortali, eo quod non videatur peccatum perfectum superstitionis, cum lusores non certo credant se mutaturos malam fortunam.

III. Quæritur primo; Quot sint species vanæ Observantiæ?

Respondeo esse tres. Prima est ars notoria. Secunda, observatio sanitatum. Tertia, observatio eventuum. Dicitur Ars notoria superstitio illa, qua quis credit se statim consecuturum scientiam per potionem, vel per bolum aliquem, vel mediis quibusdam jejuniis; hæc enim dicuntur media vana, & inutilia; quia neque a Deo, neque a natura habent parere talem effectum. Dicitur observatio sanitatum superstitio illa, qua adhibentur varia media ad curandos morbos hominis, vel animalium, ut gestare amuleta, ligaturas, involucria falsis characteribus signata ad vitanda vulnera, vel ne sanguis effluat, aut gestare imagines, tabulis characteribus signatas, certa cum fiducia non moriendi sine confessione; sunt enim hæc media vana ad hos effectus, ac vim non habent. Demum observatio eventuum est superstitio, qua ex consideratione alicujus eventus casualis fit conjectura de eo, quod futurum est, & inde operationes diriguntur; Differt hæc a divinatione, quia per divinationem quærentur media inutilia ad divinandum; per observationem vero eventuum signa vana diriguntur ad operationes, quibus possumus aliquid mali vitare, vel boni obtinere.

IV. Quæritur secundo; Quænam observationes censeantur communiter a Doctoribus vanæ, & superstitiosæ?

Respondeo, præter istas, quas innuimus, censeari superstitiosas, Primo,

annulo suspenso intra vas velle dignoscere quota hora sit. Card. de Lugo testatur in Hispania annulum pulsare horas astronomicas, in Italia vero italicas; quod cum naturali causæ tribui non possit, procul dubio est superstitiosum. Secundo, dies aliquos habere faustos, verbi gratia diem Jovis, alios infaustos, verbi gratia Martis, & Veneris; vel habere infaustum numerum tredecim personarum simul prædentium propter facinus Judæ. Tertio, statuam alicujus Sancti demergere in flumen, ut pluat. Quarto, credere, quod non prosint orationes, nisi in tanto numero sine interpellatione dictæ, cum tot candelis, &c. Quinto, sceminarum carminaticum preces, & benedictiones esse sufficientes ad depellendos statim morbos; Vocantur istæ ab Hispanis las Empalmadoras, quia sæpe utuntur verbis Psalmorum; Verum quia nec præsumitur gratia iis gratis data, nec virtus supernaturalis præsumi debet, nisi probetur; & quia solent etiam superstitiosa, & vana admiscere, ideo communiter Doctores cum Sanch., & Fagund. docent permittendas non esse. Sexto, Mulierculas nocte Sancti Joannis Baptistæ aliquid precari, auditumque applicare, ut nomen futuri mariti audiant. Hæc, & similia, quæ passim a Doctoribus congeruntur, reputantur communiter superstitiosa, atque adeo a mortali excusari non possunt.

V. Potest tamen aliquando esse veniale, si scilicet adsit ignorantia invincibilis, & bona fides; vel si id fiat ex intentione dandi operam hujusmodi vanitatibus non tanquam efficacibus, sed ex quadam levitate, vel curiositate semel, aut iterum in re levi, ut dictum est de Divinatione: Quamvis enim communiter Doctores cum Sanch. putent, in his rebus non dari parvitatem materiæ; tamen Valent. disp. 6. quæst. 13. punct. 3. putat dari pos-

ri posse parvitatem materiae, quoties non intervenit pactum expressum cum daemone; ut si quis semel movere faciat anulum intra vas suspensum, quia ex hoc solo parvo commercio cum daemone non imminet notabile damnum salutis; Hoc tamen ipse non admiserim. Sanch. lib. 2. moral. cap. 40. num. 25., quamvis neget cum communi dari parvitatem materiae in his rebus, concedit tamen aliquod ex his esse veniale, si semel fiat ad experiendum effectum curiositatis causa; etenim cum actus non fiant serio, sed joco, & curiositate, vel ad experiendum, non tam erit superstitio, quam animi levitas, & ideo tantum veniale. Monet tamen Trull. id non esse facile permittendum, ne curiositatis quidem causa, propter periculum deceptionis a daemone.

VI. Quæritur tertio; Quanam observationes reputentur communiter a Doctoribus licitæ, & non vanæ, aut superstitiosæ?

Respondeo, non reputari superstitiosam; Primo artem inveniendi aquas in terra latentes, adhibita virga salicea, vel amygdalina, quia, ut notat Bonac., & Trull., effectus iste inclinationis virgæ, ubi absconduntur aquæ defluentes, reputatur naturalis. Secundo, observare lunam ad fructus colligendos, ad tabulas secandas, &c. Tertio, verba Sacra, aut reliquias usurpare sine ullis vanitatibus, sperando tantum a Deo effectum sine ulla infallibilitate. Quarto, eodem modo triginta missas celebrare in memoriam Sancti Gregorii, qui triginta diebus fecit orare pro defunctis. Quinto, ter, vel novies jumenta circumducere circa templum alicujus Sancti, vel die festo alicujus Sancti venam equis secare, dummodo speretur effectus tantum a Sanctis, nec reputentur istæ circumstantiæ efficaces, & infallibiles: Quamvis Sanch. notet, ista extir-

panda esse, eo quod superstitionem sapiant, ac sint præter modum ab Ecclesia usitatum honorandi Sanctos. Sexto, Sanch. excusat eos, qui sanant morsus canis rabidi solo halitu, aut sputo, aut tactu, eo quod putet iis forte inesse gratiam gratis datam, vel inesse naturalem virtutem a tali complexione, cum id passim ubique permittatur. Sic multæ familiæ habent vim ad curandos morsus venenosos sputo; Et septimus masculus, quando nulla fœmina intercessit, curare solet strumas saliva; sicut etiam Rex Gallia. Et Tambur. hic num. 31. refert, aliquos natos nocte Conversionis Sancti Pauli sputo, vel tactu sanare morsus venenatos. Septimo, certum est licere uti virtute rei naturalis, etiam si per superstitionem sit cognita; eo modo quo licite utitur meretrix pecunia illicite comparata. Ratio est, quia licet illa notitia male fuerit acquisita, peccatum tamen transit, & effectus ille naturalis nihil mali ab ea culpa contrahit: Eodem modo licitum est uti thesauro per superstitionem invento, si pecuniæ non sint apparentes, nec constet daemone illas ab aliis sustulisse.

VII. Circa unguentum armarium puto cum Trull., Bonac., & aliis, qui casum examinant, esse superstitiosum. Ratio est, quia non videtur posse dici talis effectus naturalis causatus per sympathiam, quando vulneratus longe distat a gladio, vel panno sanguine imbuto, cui unguentum, vel pulvis applicatur. Causæ naturales in majori distantia semper remissius operantur; hoc autem non accidit in hoc unguento; ergo non operatur naturaliter.

VIII. Quæritur quarto; Quanam regula generalis assignari possit ad dignoscendum, num aliqua observatio sit superstitiosa?

Respondeo ex Tambur., præsumi superstitiosam, & in ea pactum cum daemo-

ARTICULUS IV.

De Magia.

dæmone intercedere, quoties ad aliquem actum interponuntur verba non significativa, vel figuræ inutiles, vel falsitas, verbi gratia, quod Christus habuerit febrim; Vel conditiones vanæ tanquam necessariae, verbi gratia tot cruce in tali hora, situ, &c., Vel promissio effectus infallibilis ultra vires naturales mediorum.

IX. Difficultas est, Utrum quando dubitatur, an effectus sit a dæmone, vel a Deo, vel a causa naturali, teneamur abstinere ab iis mediis tanquam superstitiosis?

Respondeo, Lessium lib. 2. cap. 44. num. 46. putare, quod abstinendum sit, ne exponamur manifesto periculo superstitiosis; nisi forte id fiat cum expressa protestatione voluntatis contrariæ: Quod Tanbur. admittit, si aliquando propter notabilem necessitatem iis mediis utaris, protestando te nolle effectum, si a dæmone proveniat. Sanch. vero putat, quod si omnibus expensis dubium sit, an effectus procedat a causa naturali, an vero a dæmone, præsumendum sit, quod procedat a causa naturali, & sic sine ulla superstitione possis tali medio uti; quia in tali dubio stat in possessione libertas, & innumerae sunt agentium naturalium vires occultæ. Quod si certum sit talem effectum non esse naturalem, (ut esset subita sanatio, vel sanatio per verba Sacra) sed dubium sit a Deone, an a dæmone talis effectus habeatur, præsumendum, quod a dæmone; quia Deus effectus miros causat supernaturaliter, vel per Sacramenta, vel propter sanctitatem personæ operantis; unde effectus præternaturalis aliter procedens non nisi a dæmone est.

I. *Magia est ars operandi mira ope dæmonis. Differt Magia superstitiosa a Naturali; quia hæc operatur mira per causas naturales.*

II. *In quo differat Magia a Vana observatione, a Maleficio, & ab Incantatione?*

III. *Magia naturalis non est superstitiosa, sed Auctores, qui de illa pertractant, non raro plura superstitiosa permiscunt.*

IV. *Naturalis a superstitiosa Magia discerni facile potest ex conditione Causarum, Operationis, & Effectus. Quonam pacto philtrea amatoria ad amorem, ac libidinem alliciant?*

V. *Quanam arte dæmones familiares in annulis, aut phialis includantur?*

VI. *Num vis fascinandis sit naturalis, an superstitiosa?*

I. **M**agia ad Vanam observationem a nonnullis reducitur, sicut Maleficio ad Magiam. Etenim Vana observatio est superstitio, ut diximus, qua mediis vanis procurantur ope dæmonis commoditates, divitiæ, fanitas, benevolentia: Magia vero est ars operandi mira ope dæmonis per signa vana, & inutilia; sicut Maleficio est ars nocendi aliis per signa vana ope dæmonis. Quoniam vero Magia est ars operandi mira, idcirco duplex distingui solet Magia, altera Naturalis, altera Superstitiosa; illa operatur mira, & insolita per causas naturales; hæc vero operatur mira per causas morales, hoc est per signa vanâ, quibus positus dæmon allicitur ad operandum quæcumque Magus exposcit. Allicitur autem dæmon, tum quia his signis honoratur; tum etiam quia talia signa ex ejus instituto dependent.

II. Qua.